Utdanningsdirektoratet

Saksbehandler: Øivind Bøås

Vår dato: 16.11.2017
Vår referanse: 2017/6827
Deres dato:
Deres referanse:

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 Oslo

Høring - Svar

Ny høring, «Fagbrev på jobb»

Utdanningsdirektoratet viser til høring av 05.10.2017 og har følgende merknader
Udir støtter departementet i deres konklusjoner bortsett fra

- **Fritak for fellesfag**
- **Skriftlig eksamen, Vg3**

Her holder vi fast ved formuleringen i vårt høringssvar fra forrige høringsrunde og viser til denne.
Når det gjelder det foreslåtte kravet om skriftlig eksamen er den aktuelle paragrafen i forskriften (§ 3-55.Særlege føresegner om fag- og sveineprøve for praksiskandidatar) nylig blitt endret, jf. 3.ledd der det heter

> *Eksamen skal prøve i kva grad den einskilte praksiskandidaten har nådd kompetansemåla som er fastsette i den læreplanen for opplæring i bedrift som praksiskandidaten tek sikte på å ta fag- eller sveineprøve i. Praksiskandidatar som har fullført og bestått all opplæring i skole og bedrift etter læreplanverket, treng ikkje ta eksamen.(vår understreking).*

Denne endringen bør tas med i vurderingen av om skriftlig eksamen, Vg3 skal være obligatorisk for *arbeidsplasskandidatene.*

Forslag til lov om endringer i opplæringsloven

Når det gjelder forsalg til ny lovtekst ser vi at departementet har tatt hensyn til vårt tidligere innspill og er i det store og hele positive til den utformingen som nå er foreslått.
Vi er imidlertid usikre på om det er hensiktsmessig å kreve at bedriften der opplæringen skal foregå, må være en godkjent lærebedrift. Dette kan ha en innsnevrende effekt og bidra til at færre kan benytte ordningen.
Vi legger til grunn at fylkesmannen skal føre tilsyn med at fylkeskommunene oppfyller de pliktene som de nye lovreglene gir dem, jf. opplæringsloven § 14-1. Vi ber dere presisere at fylkesmannen kan undersøke praksisen i bedriftene, for å kunne ta stilling til om kravene blir oppfylt for arbeidsplasskandidatene i praksis.
I tillegg til dette har vi noen flere merknader til lovforslaget. Disse er av praktiske grunner skrevet inn som fotnoter i den foreslåtte lovteksten (se vedlegg).

Vennlig hilsen

Vedlegg

Postadresse:
Postboks 9359 Grønland,
0135 OSLO

Telefon:
+47 23 30 12 00

Org.nr.:
NO 970 018 131

E-post:
post@udir.no

Internett:
www.udir.no

Vennlig hilsen

Morten Haug Frøyen
avdelingsdirektør

Øivind Bøås
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

6 Merknader til lovforslaget

Til § 4-1
Bestemmelsen får i første ledd en tilføyelse der det defineres hva en arbeidsplasskandidat er. Bestemmelsen fastsetter at kandidaten skal ha allsidig praksis, realkompetanse og skal tegne kontrakt om opplæring og veiledet praksis. Kontrakten blir kalt opplæringskontrakt, for å skille den fra lærekontrakt.

I andre ledd fastsettes en adgang for departementet til å stille nærmere krav til praksisen arbeidsplasskandidaten må ha.

Til § 4-2
I bestemmelsens første ledd gis arbeidsplasskandidaten rett til opplæring i samsvar med opplæringskontrakten på samme måte som lærlinger, praksiskandidater og lærekandidater har i dag.

I andre ledd fastslås det at arbeidsplasskandidaten i likhet med de øvrige gruppene som omfattes av bestemmelsen er arbeidstaker i bedriften de har arbeidsavtale med, og har de rettighetene og pliktene som følger av lover og tariffavtaler. Arbeidsplasskandidaten gis imidlertid ikke det samme ekstra vernet mot at arbeidsavtalen sies opp som læringer, praksiskandidater og lærekandidater har. Dette er fordi arbeidsavtalen er hovedtilknytningen mellom bedriften og arbeidsplasskandidaten. Derfor er det heller ikke fastslått at arbeidsavtalen faller bort når opplæringskontrakten utløper. Arbeidsplasskandidatens arbeidsavtale løper videre når opplæringen er over, og trenger ikke å fornyes.

Arbeidsplasskandidaten får ikke rett til pedagogisk-psykologiske tjenester etter bestemmelsen tredje ledd, eller rett til spesialundervisning etter fjerde ledd.

Til § 4-3
Bestemmelsens første ledd fastslår at bedrifter som skal gi arbeidsplasskandidater opplæring må være godkjent av fylkeskommunen. Dette innebærer at de kravene som stilles for godkjenning av lærebedrifter etter bestemmelsens øvrige ledd også gjelder for bedrifter som tar på seg opplæring av arbeidsplasskandidater.

Til § 4-4
Bestemmelsens første ledd fastsetter at bedriften plikter å legge til rette produksjon og opplæring for arbeidsplasskandidaten, på samme måte som bedriften i dag må gjøre dette for lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater.

Bestemmelsens tredje ledd fastslår at det er bedriften som melder arbeidsplasskandidaten opp til fag- eller svenneprøven, og at bedriften har det samme ansvaret for gjennomføringen av prøven som for de øvrige gruppene som får fagopplæring i bedrift.

Bestemmelsens fjerde ledd pålegger bedriften å melde fra til fylkeskommunen dersom den ikke lenger finner det mulig å gi tilfredsstillende opplæring. Denne plikten skal nå også gjelde når bedriften har ansvar for arbeidsplasskandidater.

Til § 4-5

Bestemmelsens første ledd fastslår at det skal tegnes skriftlig kontrakt med arbeidsplasskandidaten når læreforholdet starter. Tredje ledd gis anvendelse for arbeidsplasskandidaten, slik at kontrakten skal godkjennes av fylkeskommunen og at den skal vise til kandidatens arbeidsavtaler.

Til § 4-6
Bestemmelsen gjelder endring og heving av lærekontrakt og opplæringskontrakt. Bestemmelsen i første ledd om endring av opplæringskontrakt til lærekontrakt endres ikke.

Andre ledd som gjelder heving av kontrakt når partene er enig kommer til anvendelse fordi den gjelder opplæringskontrakt, som er betegnelsen på den kontrakten arbeidsplasskandidaten tegner med lærebedriften.

Tredje ledd gjelder heving av kontrakten etter samtykke fra fylkeskommunen når den andre parten er skyldig i vesentlige brudd på pliktene seine i arbeidsforholdet[1]. Denne gis anvendelse også for arbeidsplasskandidater og bedriftene de har inngått avtale med.

Til § 4-7

Bestemmelsen gjelder lærebedriftens plikt til å ha intern kvalitetssikring og til å rapportere om opplæringen til fylkeskommunen. Denne bestemmelsen gis nå anvendelse for bedrifter som har tegnet kontrakt med arbeidsplasskandidater.

Forslag til lov om endringer i opplæringsloven

Forslag til lov om endringer i opplæringsloven

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 4-1skal lyde:

Kven som er lærling, praksisbrevkandidat, lærekandidat og arbeidsplasskandidat

Lærling er etter denne lova den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 3-4. Praksisbrevkandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve. Lærekandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve. *Arbeidsplasskandidat etter denne lova er den som har skrive ein opplæringskontrakt om veiledet praksis*[2] *og opplæring, på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse, med sikte på fag- eller sveineprøve.*

---

[1] Det gjelder også to andre forhold, som kommer frem i tredje ledd b og c, ikke kun «vesentlige brudd».

[2] Ordet praksis brukes to ganger i denne setningen, og viser kanskje ikke til helt det samme? Betyr praksis i denne sammenhengen mer arbeid/verdiskapning, og er det som står om «rettleia praksis og opplæring» egentlig nødvendig, jf. resten av formuleringene i loven? Kan det heller stå i forskrift, ev. utdypes i § 4.5.

Nynorsk: Bruk rettleie istf. veilede

Departementet fastsetter forskrift med krav til praksis for arbeidsplasskandidater[3].

§ 4-2 skal lyde:

Særlege rettar og plikter for lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten og arbeidsplasskandidaten

Lærlingen, praksisbrevkandidaten, *lærekandidaten og arbeidsplasskandidaten* har rett til opplæring i samsvar med lærekontrakten og opplæringskontrakten. Lærlingen, praksisbrevkandidaten, *lærekandidaten og arbeidsplasskandidaten* er arbeidstakarar i den bedrifta dei har teikna arbeidsavtale med og er plasserte i, med dei rettane og pliktene som følgjer av lover og tariffavtalar. Der lærlingar, praksisbrevkandidater og lærekandidater har teikna både arbeidsavtale og lærekontrakt eller opplæringskontrakt med same part, kan arbeidsavtalen likevel ikkje hevast utan at kontrakten kan hevast etter § 4-5 tredje leddet og § 4-6 siste leddet.

Når læretida for *lærlingar, praksisbrevkandidater og lærekandidater* etter kontrakten er over, eller når kontrakten blir heva etter § 4-6, fell også arbeidsavtalen bort. Dersom lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lærekandidaten skal halde fram i bedrifta, må ein ny arbeidsavtale inngåast.

Lærlingar, praksisbrevkandidatar og lærekandidatar skal ha same tilgang på pedagogisk-psykologisk teneste som elevar i vidaregåande skole.

Lærekandidatar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning etter kapittel 5. For slik opplæring gjeld § 5-1, bortsett frå andre leddet siste setning, §§ 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarande.

§ 4-3 første ledd skal lyde:

Bedrifter som tek på seg opplæring av ein eller fleire lærlingar, praksisbrevkandidatar, *lærekandidatar og arbeidsplasskandidatar*, må vere godkjende av fylkeskommunen[4]. Som lærebedrift kan godkjennast private og offentlege verksemder og organ for samarbeid mellom bedrifter som i fellesskap tek på seg opplæringsansvar (opplæringskontor eller opplæringsring). Lærebedrifta må vere fagleg vurdert av yrkesopplæringsnemnda før fylkeskommunen kan godkjenne bedrifta. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda før endeleg vedtak blir gjort.

§ 4-4 første til fjerde ledd skal lyde:

Lærebedrifta pliktar å leggje til rette produksjonen og opplæringa slik at lærlingen, praksisbrevkandidaten, *lærekandidaten og arbeidsplasskandidaten* kan nå måla i den fastsette læreplanen. Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning etter kapittel 5, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan, jf. § 5-5 første leddet. Lærebedrifta skal utvikle ein intern plan for opplæringa, for å sikre at lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lærekandidaten får ei opplæring som tilfredsstiller krava i læreplanen, eventuelt den individuelle opplæringsplanen. I fall delar av opplæringa skal givast av andre enn lærebedrifta, skal lærebedrifta leggje til rette for dette.

Lærebedrifta skal skape eit godt arbeids- og læremiljø. Arbeids- og opplæringstida til lærlingen, praksisbrevkandidaten, *lærekandidaten og arbeidsplasskandidaten* skal til saman ikkje vere lengre enn den arbeidstida som gjeld for andre arbeidstakarar i faget.

---

[3] Passer en slik hjemmelsbestemmelse godt inn her? Passer den f.eks. bedre i § 4-5?

[4] Her kommer jo gjerne arbeidsavtalen først. Kan det være uheldig å kreve slik godkjenning? Det er ikke gitt at disse er lærebedrifter fra før. Samtidig vil en godkjenning være en forutsetning for å bruke begrepet lærebedrift.

Lærebedrifta melder lærlingen *og arbeidsplasskandidaten* til den fagprøva eller sveineprøva som blir halde nærmast den tida da *kontraktstida*[5] er ute. Lærebedrifta melder praksisbrevkandidaten til den praksisbrevprøva som blir halde nærmast den tida da læretida er ute. Lærebedrifta melder lærekandidaten til kompetanseprøva. Lærebedrifta stiller nødvendig arbeidsplass, materiale, reiskapar og assistenthjelp til rådvelde under prøva. Lærebedrifta får eigedomsretten til produktet. Dersom fagprøva, sveineprøva, praksisbrevprøva eller kompetanseprøva blir teken på ein skole og skolen dekkjer materialutgiftene, får skolen eigedomsretten til produktet av prøva.
Dersom lærebedrifta stansar eller utviklar seg på ein slik måte at ho ikkje lenger finn det mogleg å gi lærlingen, praksisbrevkandidaten , *lærekandidaten og arbeidsplasskandidaten* tilfredsstillande opplæring, skal ho melde frå til fylkeskommunen.
Lærebedrifter får tilskot til opplæringa frå fylkeskommunen etter forskrifter gitt av departementet.

§ 4-5 første ledd skal lyde:
Det skal opprettast skriftleg lærekontrakt mellom lærebedrifta og lærlingen når læreforholdet tek til. Det skal opprettast skriftleg opplæringskontrakt mellom lærebedrifta og praksisbrevkandidaten, *lærekandidaten eller arbeidsplasskandidaten* når læreforholdet tek til.
§ 4-5 tredje ledd skal lyde:
For å bli gyldig må kontrakten godkjennast av fylkeskommunen. og han får da verknad frå den tida arbeidsforholdet tek til[6]. Kontrakten skal vise til den eller dei arbeidsavtalane som lærlingen, praksisbrevkandidaten, *lærekandidaten eller arbeidsplasskandidaten* har. Departementet kan gi nærmare forskrifter om innhaldet i og forma på kontrakten.

§ 4-6 tredje ledd skal lyde:
Etter samtykke frå fylkeskommunen kan kontrakten hevast av både lærebedrifta og av lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller arbeidsplasskandidaten[7] dersom den andre parten gjer seg skyldig i vesentlege brott på pliktene sine i arbeidsforholdet
b)
lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten, arbeidsplasskandidaten eller lærebedrifta viser seg ute av stand til å halde fram i læreforholdet, eller
c)
Lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller arbeidsplasskandidaten[8] skriftleg seier frå at det er ei urimeleg ulempe for han eller ho å halde fram ut kontrakttida

§ 4-6 femte ledd skal lyde:
Før det blir gjort vedtak om heving etter krav frå lærebedrifta, skal lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller arbeidsplasskandidaten kunne forklare seg munnleg for den som skal gjere vedtaket. Etter samtykke frå fylkeskommunen kan læretida avbrytast i samband med permisjon.

§ 4-7 skal lyde:
Lærebedrifta skal ha intern kvalitetssikring, slik at lærlingen, praksisbrevkandidaten lærekandidaten eller arbeidsplasskandidaten får opplæring i samsvar med lova her og forskrifta til

---

[5] Begrepet læretida bør ikke fjernes herfra, da høringsinstansene for høring om endring i kap.3 viste stor oppslutning for at læretida (for lærlinger) er begrepet som bør benyttes i både lov og forskrift.
[6] Dette gjelder vel ikke for arbeidsplasskandidater som gjerne har et arbeidsforhold fra før. Opplæringskontrakten kan i så fall få tilbakevirkende kraft. Foreslår at det brukes et annet begrep, f.eks. «frå den tida som følgjer av kontrakten».

[7] Endringer i kursiv herfra og ut
[8] Kan dette erstattes av en av partene? Det bør ikke være mer oppramsing enn nødvendig.

denne. Ein eller fleire representantar for arbeidstakarane skal saman med den eller dei faglege leiarane jamleg sjå til at lærebedrifta følgjer pliktene etter opplæringslova med forskrift. Lærebedrifta skal årleg rapportere til fylkeskommunen om opplæringa av lærlingar, praksisbrevkandidatar lærekandidatar og arbeidsplasskandidatar. Departementet kan gi nærmare forskrifter om rapporteringsplikta til lærebedrifta.